

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ - Αριστοτέλους Πολιτικά Θ' 2.1-4

Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτ' ἅπαντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν ποτερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· ἕκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν ποτερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττὰ (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινας)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἀσκησιν αὐτῆς). Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. Βάνουσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἀχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν.

Ο ἄνθρωπος εἶναι ζῶον πολιτικόν

Ἡ κοινωνική οντότητα που προήλθε ἀπὸ τὴ συνένωση περισσότερων χωριῶν εἶναι ἡ πόλη, μια κοινωνική οντότητα τέλεια, που μπορούμε να πούμε ὅτι πέτυχε τελικὰ τὴν ὑψίστη αὐτάρκεια συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τὴ ζωὴ, στην πραγματικότητα ὅμως υπάρχει για να εξασφαλίζει τὴ καλὴ ζωὴ. Ἡ πόλη, επομένως, εἶναι κάτι που ἦρθε στην ὑπαρξη εκ φύσεως, ὅπως ακριβῶς και οἱ πρώτες κοινωνικές οντότητες, αφού αὐτὴ εἶναι τὸ τέλος εκείνων κι αφού αὐτό που λέμε φύση ενός πράγματος δεν εἶναι παρὰ ἡ μορφή που αὐτό ἔχει κατὰ τὴ στιγμή τῆς τελείωσης, τῆς ολοκλήρωσής του: αὐτό δεν λέμε, πράγματι, πως εἶναι τελικὰ ἡ φύση του κάθε πράγματος, π.χ. του ἀνθρώπου, του ἀλόγου ἢ του σπιτιού, ἡ μορφή δηλαδή που τὸ κάθε πράγμα ἔχει ὅταν ολοκληρωθεῖ ἡ ἐξελικτική του πορεία; Επίσης: Ὁ τελικός λόγος για τὸν οποίο υπάρχει ἕνα πράγμα εἶναι κάτι τὸ ἔξοχο, και ἡ αὐτάρκεια εἶναι τελικός στόχος και,

άρα, κάτι το έξοχο. Όλα αυτά κάνουν φανερό ότι η πόλη ανήκει στην κατηγορία των πραγμάτων που υπάρχουν εκ φύσεως και ότι ο άνθρωπος είναι ένα ον προορισμένο από τη φύση να ζει σε πόλη (πολιτικόν ζῶον). ο δίχως πόλη άνθρωπος (θέλω να πω: ο εκ φύσεως δίχως πόλη άνθρωπος, όχι ο δίχως πόλη από κάποια τυχαία συγκυρία) ή είναι άνθρωπος κατώτερης ποιότητας ή είναι ένα ον ανώτερο από τον άνθρωπο. Είναι σαν εκείνον που ο Όμηρος τον στόλισε με τους χαρακτηρισμούς «άνθρωπος δίχως σόι, δίχως νόμους, δίχως σπιτικό». αυτός ο άνθρωπος, ο δίχως πόλη από τη φύση του, είναι - την ίδια στιγμή - και άνθρωπος που παθιάζεται τον πόλεμο: είναι σαν ένα απομονωμένο πιόνι στο παιχνίδι των πεσσών.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε το συγκεκριμένο χωρίο: «Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον... οὐκ ἄδηλον»

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B1. Με βάση τα στοιχεία του α΄ αποσπάσματος να δείξετε πώς η παιδεία είναι κατεξοχήν πολιτικό θέμα.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

B2. Με βάση τα στοιχεία του β΄ αποσπάσματος να εξηγήσετε πώς ο Αριστοτέλης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο άνθρωπος είναι «φύσει ζῶον πολιτικόν».

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

B3. Ποιά είναι τα θέματα που πραγματεύεται ο Αριστοτέλης στα Πολιτικά και πώς ορίζει την πόλη;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B4. λανθάνειν, βίον, ἦθος, ταραχώδης, εἴληφε: Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις (απλές ή σύνθετες) για καθεμία από τις λέξεις που σας δίνεται.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ - Θουκυδίδου, 6,15.1-4

Ὁ μὲν Νικίας τοιαῦτα εἶπε, τῶν δὲ Ἀθηναίων παριόντες οἱ μὲν πλεῖστοι στρατεύειν παρήνουν καὶ τὰ ἐψηφισμένα μὴ λύειν, οἱ δὲ τινες καὶ ἀντέλεγον. Ἐνήγε δὲ προθυμότερα τὴν στρατείαν Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, βουλόμενος τῷ τε Νικίᾳ ἐναντιοῦσθαι, ὦν καὶ ἐς τᾶλλα διάφορος τὰ πολιτικὰ καὶ ὅτι αὐτοῦ διαβόλως ἐμνήσθη, καὶ μάλιστα στρατηγήσαι τε ἐπιθυμῶν καὶ ἐλπίζων Σικελίαν τε δι' αὐτοῦ καὶ Καρχηδόνα λήψεσθαι καὶ τὰ ἴδια ἅμα εὐτυχήσας χρήμασί τε καὶ δόξῃ ὠφελήσειν. Ὦν γὰρ ἐν ἀξιώματι ὑπὸ τῶν ἀστῶν, ταῖς ἐπιθυμίαις μείζουσιν ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν ἐχρῆτο ἐς τε τὰς ἵπποτροφίας καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας· ὅπερ καὶ καθεῖλεν ὕστερον τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν οὐχ ἥκιστα. Φοβηθέντες γὰρ αὐτοῦ οἱ πολλοὶ τὸ μέγεθος τῆς τε κατὰ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα παρανομίας ἐς τὴν δίαιταν καὶ τῆς διανοίας ὧν καθ' ἐν ἕκαστον ἐν ὄτῳ γίγνοιτο ἔπρασεν, ὡς τυραννίδος ἐπιθυμοῦντι πολέμιοι καθέστασαν, καὶ δημοσίᾳ κράτιστα διαθέντι τὰ τοῦ πολέμου ἰδίᾳ ἕκαστοι τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, καὶ ἄλλοις ἐπιτρέψαντες, οὐ διὰ μακροῦ ἔσφαλαν τὴν πόλιν.

Λεξιλόγιο

διατίθεμαι: διαχειρίζομαι

σφάλλω τὴν πόλιν: λεηλατῶ/καταστρέφω τὴν πόλιν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε το κείμενο.

ΜΟΝΑΔΕΣ 20

2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται:

- Ἀλκιβιάδης: τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ
- διάφορος: τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ στο θηλυκὸ γένος
- ἐπιθυμῶν: τὴν ονομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ στο ουδέτερο γένος
- ἥκιστα: τοὺς ὑπόλοιπους βαθμοὺς
- ὄτῳ: τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ στο ἴδιο γένος
- παριόντες: τὸν ἀντίστοιχο τύπο στον ἀόριστο β'
- ἐμνήσθη: τὸ β' ἐνικὸ προστακτικῆς τοῦ ἴδιου χρόνου
- ἐλπίζων: τὸ ἀπαρέμφοτο τοῦ μέλλοντα
- καθέστασαν: τὸ α' ἐνικὸ τοῦ ἴδιου χρόνου
- ἐπιτρέψαντες: τὸ β' ἐνικὸ προστακτικῆς τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου β'

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

3. ὁ Κλεινίου, τὰ πολιτικά, ὠφελήσειν, πολέμιοι, ἴδια: να χαρακτηρίσετε τους τύπους ως προς τη συντακτική τους λειτουργία στο κείμενο.

ΜΟΝΑΔΕΣ 5

4. τῶν δὲ Ἀθηναίων παριόντες οἱ μὲν πλεῖστοι στρατεύειν παρήνουν καὶ τὰ ἐψηφισμένα μὴ λύειν: να μετατρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ.

ΜΟΝΑΔΕΣ 5

Φιλολογικός Ιστότοπος

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Διδαγμένο κείμενο

A. Μετάφραση

Έγινε λοιπόν φανερό ότι πρέπει να ορίσουμε τους νόμους για την παιδεία και ότι πρέπει να ορίσουμε η παιδεία να είναι ίδια για όλους. Ποιος, τώρα, θα πρέπει να είναι ο χαρακτήρας αυτής της παιδείας και με ποιον τρόπο αυτή θα πρέπει να ασκείται, (αυτά τα δύο ερωτήματα) δεν πρέπει να διαφύγουν την προσοχή μας. Γιατί τώρα υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Πράγματι, δεν έχουν όλοι την ίδια γνώμη ως προς το τι πρέπει να μαθαίνουν οι νέοι είτε με στόχο την αρετή είτε με στόχο τον καλύτερο τρόπο ζωής ούτε είναι φανερό αν η παιδεία πρέπει να έχει στόχο της το νου ή τον ηθικό χαρακτήρα. Αν ξεκινήσουμε από την εκπαίδευση που παρέχεται σήμερα, η έρευνα μας θα βρεθεί αντιμέτωπη με μεγάλη σύγχυση και δεν είναι καθόλου φανερό αν η παιδεία πρέπει να προσφέρει αυτά που είναι χρήσιμα για τη ζωή ή αυτά που οδηγούν στην αρετή ή αυτά που απλώς προάγουν τη γνώση, (γιατί όλες αυτές οι απόψεις έχουν βρει κάποιους υποστηρικτές). Για τις σπουδές που οδηγούν στην αρετή δεν υπάρχει καμία απολύτως συμφωνία (καταρχήν δεν έχουν την ίδια ιδέα για την αρετή που όλοι τιμούν επομένως, είναι φυσικό να υποστηρίζουν διαφορετικές γνώμες και ως προς την άσκηση της).

B1. Ήδη από την πρώτη φράση της ενότητας διαπιστώνεται ότι ο Αριστοτέλης συνδέει την παιδεία με τη διακυβέρνηση της πολιτείας. Η

παιδεία είναι λοιπόν ένα καθαρά πολιτικό θέμα που πρέπει να απασχολεί και τους πολιτικούς και τους νομοθέτες, γιατί επηρεάζει τη συνολική ζωή του κράτους αλλά και του κάθε πολίτη ξεχωριστά, αφού καθορίζει το παρόν του και προδιαγράφει το μέλλον του. Όπως λοιπόν αναφέρει και στο προηγούμενο απόσπασμα (Πολιτικά, 1337a 11-32) με το οποίο ξεκινά το VIII βιβλίο των Πολιτικών, που παρατίθεται μεταφρασμένο στο σχολικό εγχειρίδιο (σελ. 208), η παιδεία είναι υπόθεση του κράτους, αφού και κάθε πολίτης ανήκει στο κράτος, και πρέπει να θεσπιστούν νόμοι σχετικά με αυτή. Οι νέοι πρέπει να λαμβάνουν μόρφωση ταιριαστή με το πολίτευμα της πόλης τους, έτσι ώστε να φτάσουν στον επιδιωκόμενο στόχο, που είναι η ευδαιμονία του συνόλου των πολιτών. Εφόσον λοιπόν ο στόχος του κράτους είναι κοινός, κοινή πρέπει να είναι και η παιδεία που προσφέρεται και να μην αφήνεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Συνεπώς αν στόχος της πολιτείας είναι να οδηγήσει τους πολίτες στην αρετή και κατ' επέκταση στην ευδαιμονία, που είναι ο ύψιστος στόχος, ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μόνο αν παρέχεται κοινό επίπεδο μόρφωσης σε όλους τους πολίτες. Ως ιδεώδες εκπαιδευτικό σύστημα για την επίτευξη των παραπάνω στόχων δίνεται από τον Αριστοτέλη το εκπαιδευτικό σύστημα των Λακεδαιμονίων. Στην αρχή της 20ης ενότητας προβάλλει δύο θέσεις: η παιδεία να είναι αντικείμενο κρατικής μέριμνας και να ρυθμίζεται νομοθετικά («νομοθετητέον») και να έχει ενιαίο για όλους χαρακτήρα («κοινήν ποιητέον»). Στη συνέχεια, όπως συνηθίζει, διατυπώνει τον προβληματισμό της εποχής του που, βέβαια, παραμένει και σήμερα επίκαιρος για τα εκπαιδευτικά ζητήματα.

B2.

Σύμφωνα με τη μέθοδό του να ξεκινά από το γενικό για να φτάσει στο ειδικό, ο Αριστοτέλης, αφού τόνισε ότι η πόλη είναι φυσική ύπαρξη, ισχυρίζεται τώρα ότι ο άνθρωπος, που τη δημιούργησε, είναι από τη φύση του πολιτικόν ζώον. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος έχει από τη φύση την ιδιότητα να ζει μέσα σε μία κοινωνία ανθρώπων, που είναι οργανωμένη με πολίτευμα, νόμους, θεσμούς. Αρχικά χαρακτηρίζεται ζώον και εξισώνεται έτσι με το υπόλοιπο ζωικό βασίλειο. Με βάση τα βασικά βιολογικά δεδομένα, τα ζώα διακρίνονται, ανάλογα με τον τρόπο διαβίωσής τους, σε αγελαία και μονήρη. Από τα αγελαία άλλα ζουν ως πολιτικά ζώα και άλλα διασκορπισμένα. Πολιτικά είναι τα ζώα που έχουν

μια κοινή δραστηριότητα και σ' αυτά ανήκουν ο άνθρωπος, η μέλισσα, η σφήκα, το μυρμήγκι και ο γερανός. Τη διαπίστωση του Αριστοτέλη ότι ο άνθρωπος παρουσιάζει εκ γενετής αγelaiά χαρακτηριστικά, όπως και τα υπόλοιπα ζώα, έρχονται σήμερα να την επιβεβαιώσουν η επιστήμη της συμπεριφοράς (ηθολογία) και η εθνολογία. Ο άνθρωπος, λοιπόν, ως αγelaiό ζώο έχει από τη φύση του την ιδιότητα να ζει μέσα σε μια κοινωνία ανθρώπων. Ο Αριστοτέλης τονίζει με έμφαση την κοινωνική ορμή του ανθρώπου προς διαβίωση σε μια πολιτική κοινότητα.

B3.

Σελίδα 178: Από το έργο αυτό εμείς θα έχουμε την ευκαιρία να διαβάσουμε μερικές ενότητες. Στην πραγματικότητα θα παρακολουθήσουμε διδασκαλίες του Αριστοτέλη α) για τη γένεση της πόλης, β) για το περιεχόμενο της έννοιας πολίτης, γ) για το περιεχόμενο της έννοιας «πολίτευμα» (πολιτεία), δ) για τα είδη των πολιτευμάτων, ε) για θέματα σχετικά με τη διακυβέρνηση της πόλης, στ) για θέματα παιδείας και εκπαίδευσης.

Σελίδα 178-179: Η αρχαία ελληνική αυτή λέξη δεν είχε τη σημασία που έχει η δική μας λέξη «πόλη». Η αρχαία ελληνική λέξη πόλις αντιστοιχεί μάλλον στη δική μας έννοια «κράτος». Αυτή η πόλις - κράτος είναι στα Πολιτικά μια κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι, άρχοντες και άρχόμενοι. Είναι ένα όλον που το αποτελούν, όπως θα δούμε, μέρη· τα μέρη αυτά δεν χάνουν μέσα στο όλον τη δική τους φυσιογνωμία. Ως όλον λοιπόν η πόλις - κράτος αποτελείται από ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία· μερικά από αυτά ασκούν εξουσία, τα άλλα υπακούουν. Ως όλον η πόλις έχει για στόχο της την ευδαιμονία, κι αυτή πάλι είναι το αποτέλεσμα της αυτάρκειας, της απόλυτης μακάρι ανεξαρτησίας από οτιδήποτε βρίσκεται έξω από την πόλιν.

B5.

- λανθάνειν: λάθος, αλάθητος
- βίον: βίωμα, βιωματικός
- εΐληφε: λήψη, λαβή
- ταραχώδης: ανατάραξη, ταραχοποιός
- ηθος: αήθης, ανήθικος

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1. Αυτά περίπου είπε λοιπόν ο Νικίας· από τους Αθηναίους όμως οι περισσότεροι που ανέβηκαν στο βήμα παρακινούσαν να γίνει η εκστρατεία και να μην ακυρωθούν οι αποφάσεις που είχαν ψηφιστεί. Υπήρχαν όμως και μερικοί που μίλησαν εναντίον. [6.15.2] Και με περισσότερο ζήλο απ' όλους προωθούσε την εκστρατεία ο Αλκιβιάδης ο γιος του Κλεινία, θέλοντας τόσο να πάει κόντρα στο Νικία, αφού διαφερότανε μαζί του σ' όλα τα πολιτικά ζητήματα, κ' επειδή τον είχε αναφέρει τόσο επιτιμητικά, αλλά το κυριότερο επειδή τον έκαιγε ο πόθος να γίνει στρατηγός και είχε την ελπίδα πως με την αρχηγία του θα κυρίευε τη Σικελία και την Καρχηδόνα και συγχρόνως αν πετύχαινε θ' αύξαινε και την δική του θέση με πλούτο και δόξα. [6.15.3] Έχοντας δηλαδή μεγάλη επιρροή στους συμπολίτες του, ακολουθούσε τις επιθυμίες του που ξεπερνούσε τα όρια της περιουσίας που είχε, τόσο ως για τους μεγάλους σταύλους όσο και για τ' άλλα του έξοδα· πράμα που αργότερα έγινε από τους κυριότερους παράγοντες που γκρέμισαν την ηγεμονία των Αθηναίων. [6.15.4] Γιατί φοβήθηκε ο κόσμος την έκταση της ασέλγειάς του σχετικά με τις σωματικές ηδονές και τον τρόπο της ζωής του, και τη μεγάλη φιλοδοξία που έδειχναν όλες του οι πράξεις σ' οποιονδήποτε τομέα ενεργούσε, και τον εχτρεύτηκαν με την εντύπωση πως ήθελε να γίνει τύραννος. Και ενώ είχε στη δημόσια εκδήλωσή του κανονίσει περίφημα τα ζητήματα του πολέμου, όμως όλοι, από την ιδιαίτερη αγανάχτηση που του είχαν για τα καμώματά του, δίνοντας σε άλλους την αρχηγία, έφεραν την πολιτεία σε λίγο χρονικό διάστημα στην καταστροφή της.

2. (ᾶ) Αλκιβιάδη

τῷ διαφῶρῳ

ἐπιθυμοῦν

ὀλίγον, ἦττον

οὔτινος / ὅτου

παρελθόντες

μνήσθητι

ἐλπιδεῖν

καθέστηκα

επιτρέπηθι

3.

-Παράθεση στο Αλκιβιάδης

-Αιτιατική της αναφοράς

-Ειδικό απρφ., αντικείμενο στη μετοχή ελπίζων

-Κατηγορούμενο στο οι πολλοί

-Δοτικοφανές επίρρημα του τρόπου

4.

«Στρατεύετε καί μή λύετε τα εφηφισμένα»

